

СЕКЦІЯ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

КОГНІТИВІСТИКА, ЕКОНОМІКА, СУСПІЛЬСТВО

*Пашкевич М.С., д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Чуриканова О.Ю., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики та
інформаційних технологій, Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»,
м. Дніпропетровськ, Україна*

Теперішній час характеризується появою нових когнітивних технологій, які стануть на порядок складнішими та функціональнішими від існуючих. Ядром нових когнітивних технологій стає розуміння алгоритмів роботи людського мозку. Новітні когнітивні технології можуть зробити прорив в усіх галузях науки за допомогою того, що будуть розроблені інтелектуальні роботи, когнітивні асистенти, мозоко-машинні інтерфейси, штучні органи відчуттів та багато іншого, про що, в теперішній час, людство не має уяви.

Застосування когнітивних технологій також може вивести економічну науку на принципово новий рівень, повністю змінивши існуючі теоретичні, методологічні та практичні підходи. Деякі науки вже мають достатньо вагомі результати у застосуванні когнітивних технологій. Економічна наука в цьому напрямку також має певні розробки, які ведуться вченими з усього світу, але загальний контур когнітивного підходу в економіці ще не окреслено, залишається дуже багато невідомих та недосліджених аспектів. Вчені-економісти схиляються до думки, що економічна наука ще тільки розпочинає освоєння когнітивних підходів, які поки що мають, за своєю більшістю, лише теоретичну основу. З огляду на вище сказане, можна зазначити, що актуальним залишається питанням дослідження існуючих методів та підходів до застосування когнітивістики та визначення місця економічної науки в цілому та регіональної економіки зокрема в усьому просторі наук, які використовують когнітивний підхід.

Появу когнітивних принципів в дослідженнях вчених-економістів було відзначено ще декілька століть тому. Так, Адам Сміт, основоположник сучасної ринкової економіки, порівнював поведінку індивіда в процесі отримання матеріальних благ і в процесі отримання знань. Багато інших економістів також робили наголос на когнітивні основи економіки та економічні обмеження в пізнанні. Когнітивні принципи були досить швидко застосовані до основних економічних сутностей для пояснення феноменів, для яких вони є значущими факторами. Наприклад, Дж. М. Кейнс підкреслював вплив диференційованої інформації, ступеня аналізу переваг та їх стійкості для умовних значень на випадок виникнення невизначеності [1]. Ф. фон Хайєк (Нобелівський лауреат 1974) привернув увагу до розподілених характеристик цінкових сигналів при обміні на ринках і до впливу еволюційних процесів на емерджентних ринках [2]. Т. Шеллінг підкреслював

важливість врахування пересічних переваг між гравцями в стратегічному контексті [3], А. Р. Ауманн робив наголос на координаційній ролі при виборі в стані рівноваги [4]. Р. Ауманн і Т. Шеллінг в 2005 отримали Нобелівську премію за поглиблення розуміння суті конфлікту і співробітництва шляхом аналізу теорії ігор. З іншого боку, економічні принципи застосовувалися до пізнавальних здібностей індивіда, розглядаючи останні в якості рідкісних ресурсів за допомогою яких приймаються рішення щодо способів ефективного управління. Наприклад, А. Маршалл припускав, що фірми повинні використовувати певні виробничі процеси, які поступово адаптуються з плином часу для економного використання інших когнітивних ресурсів [5]. Г. Саймон (Нобелівська премія 1978 за дослідження процесу прийняття рішень в рамках економічних організацій) аналізує внутрішні когнітивні обмеження, з якими стикається індивід при зборі та обробці інформації, а також обмеження при раціональному плануванні в мультиагентних організаціях [6]. Д. Стіглер (Нобелівський лауреат 1982) вивчав проблему сприйняття інформації із зовнішніх джерел в напрямку переваг між її вартістю і очікуваною корисністю [7]. Дж. Мут досліджував проблему оптимального використання інформації при формуванні очікувань (теорія раціональних очікувань) [8].

Незважаючи на те, що роботи в напрямку когнітивістики було розпочато ще на початку минулого століття, когнітивна наука офіційно була визнана міжнародної спільнотою 11 вересня 1956 року. Тоді, на міжнародному симпозіумі було зроблено ряд докладів, присвячених поведінковим реакціям людини, пам'яті, математичним алгоритмам та штучному інтелекту. Після цього, історики виділили основні спрямованості когнітивної науки:

1. Експериментальна психологія пізнання;
2. Філософія свідомості;
3. Нейронаука;
4. Когнітивна антропологія;
5. Лінгвістика;
6. Комп'ютерні науки та штучний інтелект.

Термін когнітивний, когнітивістика зустрічається в наукових публікаціях ще з початку 20-го століття, але найбільшої поширеності цей термін почав отримувати з 90-х років минулого століття. Проблеми когнітивістики та когнітивного підходу на теперішній час достатньо широко освячені у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Так, наприклад на рис. 1 відображено перелік зарубіжних видань, тематика яких присвячена публікаціям статей з когнітивної науки. На рис. 1 h5-індекс - індекс Хірша для статей, опублікованих за останні 5 повних років, h5-індекс дорівнює h, якщо кожна з h статей, опублікованих в 2009-2013 рр., процитована принаймні h раз; h5 медіана являє собою медіану числа цитувань публікацій, які входять в h5-індекс.

Таким чином, принципи когнітивної науки активно імплементуються у економічні та суспільні процеси, сприяючи зародженню нової когнітивної економіки, яка, на нашу думку, змінить інноваційну економіку та стане майбутнім суспільним укладом. У свою чергу, когнітивні фактори стануть драйверами економічного росту.

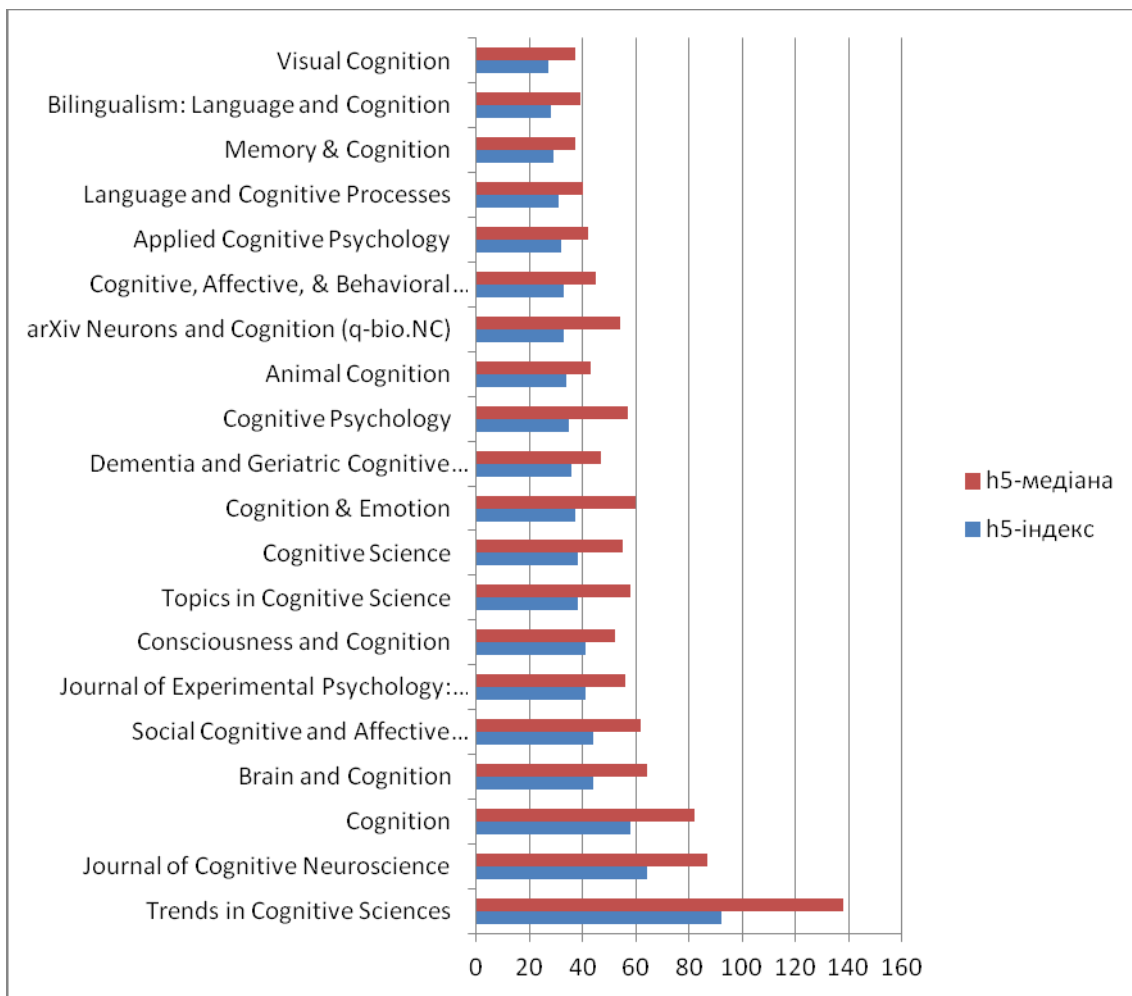

Рис. 1. Перелік зарубіжних видань за тематикою когнітивної науки
Джерело: розроблено авторами

Список літератури:

1. Keynes J.M. The Economic Consequences of the Peace / J.M. Keynes. – New York : Harcourt, Brace and Howe Inc., 1920. - 142 p.
2. Hayek F.A. The Use of Knowledge in Society / F.A. Hayek // American Economic Review. – 1945. – pp. 519–530.
3. Шеллинг Т. Стратегия конфликта / Т. Шеллинг. – М. : ИРИСЭН, 2007. - 376 с.
4. Ауманн Р. Значения для неатомистических игр / Р.Ауманн. – М. : Мир, 1977. – 230 с.
5. Маршалл А. Принципы экономической науки : пер. с англ : в 3 т / А. Маршалл. – М. : Прогресс, 1993. – 351 с.
6. Саймон Г. Науки об искусственном : пер. с англ. / Г. Саймон. – М. : Эдиториал УРСС, 2004. – 151 с.
7. Stigler G.J. Memoirs of an Unregulated Economist / G.J. Stigler. – New York : Basic Books, 1988. - 114 p.
8. The New Classical Macroeconomics. – Brighton, 1994. – 70 p.